

מזכ"ל חדש – יעדים חדשים / נתן אלתרמן

היינו יושבים – סנדלסון ואני – על מרפסת של בית קפה. פתאום שמענו קול צלצלי מגש מתעופף וכיסא מתהפך וראינו ישיש חביב עובר ברוב ונתקל באחד השולחנות המוצבים על המדרכה וכמעט הופך אותו על פיו, מתוך שהיה שקוע בכתב-עת שהחזיק בידו ועיין בו אגב הליכה.

הושבנו את הישיש על כיסא וטרחנו להשיב רוחו ולמחות עקבות הקפה שנשפך על מכנסיו.

תוך כדי שיחה נודע לנו שהוא תייר, מתיירי אומות העולם, אנתרופולוג מפורסם וחוקר-נוסע, בעל חיבורים חשובים בתולדות החברה האנושית הקמאית.

סנדלסון הציץ בינתיים בכתב-העט שנשמט מידו של הקשיש וראה שזה הגליון האחרון של השבועות הנודע "טיים".

תמה סנדלסון ואמר לאורח:

- הייתכן שאיש מדע דגול שכמוך יהא שקוע בשבועון פופולארי, עד כדי שלא יראה מה לפניו ומה לאחור, מה למטה ומה למעלה?

אמר המלומד הישיש:

- מצאתי כאן כתבה אחת שיש בה תגלית ממדרגה ראשונה. הוא נעץ אצבעו בקטע שריתק אותו, וראינו שזה נוסח השיחה עם מזכ"ל מפלגת-העבודה שלנו, אריה אליאב.

שאלנו מה התגלית, והתברר שהישיש מתכוון לדבריו של המזכ"ל על הפלשתינאים שהם עם-בחיתולים, או שם-שהוא-תינוק.

- זר לא יבין זאת – דיבר הישיש המלומד בהתרגשות – אך עליכם לתפוס מה פירוש הדבר בשבילי, שהקדשתי כל חיי לחקר עקבות המבנים הקמאיים של החברה האנושית. אנו מכירים דתות במצב של התהוות, תנועות לאומיות בשלב של נביטה, זרמים אידיאולוגיים בראשית צמיחתם, אך אומה בחיתולים, או עם שעודו תינוק, זו לא רק מהות שעין לא ראתה אלא גם מושג שלא נודע עד כה, והוא חידוש גדול ונורא.

אמר סנדלסון:

- בשבילנו אין זה חידוש. לובה כבר הכריז על כך כמה וכמה פעמים.

נתמלא הישיש תמיהה ושאל:

- אתם קוראים לו לובה?

אמרנו: כן.

וסנדלסון הוסיף:

- עיקר מימצאיו פורסמו בחוברת.

שאל הישיש בשקיקה:

- אפשר להשיג חוברת זו?

ענה סנדלסון:

- סבורני שאפשר. לובה הצהיר שהוא לא ישרוף אותה.

נתחלחל הישיש ושאל ברתת:

- דורשים ממנו לשרוף את חיבורו?

אמר סנדלסון:

- הפרטים לא הודלפו עדיין. לפי שעה נתפרסמה רק הצהרתו של לובה שהוא לא יערוך אוטו-דה-פה

להשקפותיו ולא יעשה שריפה ברחוב הירקון 110.

אמר הישיש:

- גם על דארווין בשעתו הסתערו כוחות הכנסיה והממלכה והמימסד, שלא לדבר על גאליליאו. אך בשורת

העם-התינוק תנצח, שכן האמת סופה להבקיע.

בשלב זה של השיחה התערב בדברים צעיר רדום, שישב אל שולחן סמוך ואמר לישיש המלומד:

- האמת כבר הבקיעה והיא זועקת בראש חוצות. אנו גזלנו את ארצו של העם-התינוק הזה ועכשיו אנו

מסרבים לתת לו הגדרה עצמית. לשמע הדברים האלה התרתח סנדלסון ואמר אף הוא לישיש המלומד

שהחוויר קמעה:

- כבודו צריך לדעת שאותו תינוק קם עלינו להשליך אותנו הימה בשנת 1947, וזאת לאחר שהוא קיבל

בשנת 1922 ארבע חמישיות משטח המנדט ולאחר חלוקה שניה שנתנה לו שוב כשלושה רבעים מן

השטח שנותר.

אמר הצעיר הרודם:

- יש ניגוד וסתירה בין התנועה הלאומית היהודית, שהקימה את מדינת ישראל, ובין התנועה הלאומית

הערבית, וזה שורש הסכסוך הטראגי במזרח התיכון.

נודעזע הישיש המלומד ושאל:

- התנועה הלאומית הערבית אין לה מדינות משלה?

נתקצף סנדלפון ואמר:

- התנועה הלאומית הערבית יש לה ארבע עשרה מדינות.

אמר הצעיר הרודם:

- אנו מדברים לא על התנועה הלאומית הערבית הכללית אלא על התנועה הלאומית הערבית של העם-

התינוק הפלשתיני.

אמר סנדלסון בחירוק שיניים:

- העם התינוק הפלשתיני יש לו מדינה ירדנית.

תמה הישיש המלומד ושאל:

- יש שני עמים פלשתינים?

ענה הצעיר הרודם:

- אנו מדברים לא על העם הפלשתיני של ממלכת ירדן אלא על העם הפלשתיני של הגדה המערבית.

תמה הישיש המלומד ושאל:

- יש שני עמים פלשתינים?

ענה הצעיר הרודם:

- שאלה זו יאה לחכמות של גולדה מאיר ושל אבא אבן, הטוענים שאין מקום למדינה ערבית נוספת בין ישראל והירדן. טענות-שווא. האמת היא שגם אילולא היה עם פלשתיני זה של הגדה קיים בתורת ישות לאומית נפרדת, היה עלינו להמציאו. נקווה שהמזכ"ל החדש יעשה זאת.

שאל הישיש המלומד:

- מה תשיגו על-ידי כך?

ענה הצעיר הרודם:

- על ידי כך נצא מן המיצר, שכן בדרך זו יהיה הסכסוך לא עניין שבינינו ובין האומה הערבית, בשל כברת-ארץ ששיעורה פחות מאחוז אחד משטחי הריבונות של הערבים, אלא עניין שבינינו ובין העם-התינוק שגזלנו את זכותו המדינית על מערב-הירדן, ומעתה, במקום להדוף כל ניסיונות של מדינות ערב להשליכנו לים, נוכל ללכת, תוך רגשי-אשמה כנים ושקטים, ולהשליך את עצמנו הימה כמו ידונו, דבר שאיש מלבדנו לא יוכל, כנראה, לעשותו.

למשמע הדברים הללו קם הישיש המלומד ועמר תוך עצבנות ניכרת:

- אני רואה שעלי למצוא את החוברת שדיברנו בה, מה שמה?

אמר סנדלסון:

- יעדים חדשים לישראל...

2

חבילת המשוחחים נתפרדה ועד שקמתי גם אני ללכת ראיתי את ה"טיים" שנשאר פתוח על השולחן. עיינתי בכתבה האמורה ושאלתי בנפשי אם אמנם צודקים הללו שטוענים כי המזכ"ל לא היה רשאי להביע בה דעותיו האישיות. לא, דומני שאין הם צודקים. שכן כבר היו דברים מעולם. גם לפניו היו בעלי תפקידים רשמיים ואפילו חברי ממשלה, שנתנו ביטוי לעמדה פרטית שלהם בשאלות מדיניות שנויות במחלוקת, אם יש כאן הבדל קטן, הרי הוא אולי רק בכך שה"טיים", כמסתבר, לא היה מעלה על דעתו להתעניין בימים אלה באופן מיוחד בהשקפותיו של אריה אליאב דווקא, לולא נתמנה למזכיר כללי של הגדולה במפלגות בישראל. במקרה זה נערך הראיון באמת אך ורק עם האיש ב ת פ ק י ד, עם האיש בנושא משרה, ושיעור ההצהרות האישיות שנשמעו מפיו הוא אולי רב מכל מה שהעולם פילל לשמוע בהזדמנות ראשונה זו. האם זהו שורש הנימה הצורמת, הדוחה כמעט, שבכל הראיון הזה?

למעשה, זו הופעתו הראשונה של מזכיר מפלגת-העבודה בפומבי, והתבטאות ראשונה שלו, מאז המינוי, בענייני יסוד של המדינה והאומה. כך נתגלגלו הדברים שהופעה ראשונה זו באה דווקא בעיתון אמריקאני והיא מכוונת לא כלפי פנים אלא כלפי חוץ. יהא כך. לא המזכ"ל הוא שבחר בכוונה-תחילה בבימה זו ובקהל זה. רק זו צרה שהימים הם כה מתוחים והעניינים שאריה אליאב דן בהם בראיון הם כה חשובים, ומשמעותם כה קשורה בשאלות חיים ומוות של האומה ושל המדינה, עד כי זריזות זו של אמירת כל האמת כולה, להיטות זו של מתן ביטוי מלא לתפיסה הפרטית, המעניינת, הפיקנטית אפילו, בנושאים המדיניים והלאומיים החיוניים ביותר, זריזות-להוטה זו היא כה בולטת עד כי לא לשווא מתעוררת בכך תחושת רתיעה, כמפני דבריו של תינוק שנקלע אל בין זרים והוא מספר, במיטב הציוריות הרהוטה ומתוך הערכת ההקשבה, סודות מחיי המשפחה ומן המטבח ואף מחדרי-המיטות. אין זו שאלת קונפורמיזם או נונקונפורמיזם של השקפות. זאת לא זאת. כל הטון, האווירה, היומרות, ראוות ההעזה הזאת לא לפסוח על שום עניין של יסוד, לומר הכל על הכל כנגד הכל, כל זה גורם לכך שמעולם לא נלוו אל דבריה של אישיות רשמית ישראלית, בפורומים של חוץ, נימות דוחות כאלו שאתה חש בראיון זה של אריה (לובה) אליאב, שעה שהוא מגלה דעתו הפרטית המופגנת, המודגשת, האמיצה, החשופה עד תום, הן בעניין "אבותינו" שהיו כאן והן בעניין ירושלים, שאמנם סיפחנו אותה וזו כבר עובדה שאין לשנותה אך חלילה לנו מלהוסיף ו"לספח", והן בעניין דמות החברה הישראלית, העשויה להשתבש ולא להגשים את החזון הציוני, והכל תוך הדגשה שזו דעה אישית ושמעכשיו תיתן לו כהונת המזכ"ל אפשרות להפיץ את האידיאות שלו ברבים... לא מידת הלגיטימיות הרשמית של הופעה זו היא הקובעת, כאמור, ולא מידת הסכמתך או אי-הסכמתך לדעות שבראיון זה. אך אם יש בדברים אלה צימוק שראוי לעמוד עליו לגופו הרי זו אולי הצהרתו של אליאב כי הוא מייצג את הרוב הדומם, או הרוב השותק... דיבור זה, הבא לקבוע, למעשה, שדעותיו הפרטיות של המזכ"ל החדש הן נחלת הכלל, נחלת רובו של העם שהמנהיגים המקובלים אינם מבטאים אותו, דיבור זה, המוחק, למעשה, את כל אפיין "הפרטי" של ההשקפות האמורות ועושה אותן ממש שופר לעם האילם, דיבור זה ודאי ראוי להיות נושא לביורור מיוחד ואולי אף להכחשה מיוחדת. אלא שבתוך התצוגה הפרטית הכוללת הזאת הרי זה באמת עניין שאינו מעלה ואינו מוריד.

3

ועוד נקודה אחת.

ד"ר שמיר כותב כי על האיבה הערבית, שהיא כביכול נצחית ומונוליטית, "מבססים חסידי הסיפוח" את תביעותיהם להתנחלות.

קביעה זו של ד"ר שמיר היא מן המגוחכות ביותר במאמרו. לא על האיבה הערבית מבססים "חסידי הסיפוח" את דרישות ההתנחלות, אלא על כך ששום חוק מוסרי או מדיני ושום סיבה התלויה בתולדות האזור עד העת החדשה, אינם יכולים ואינם רשאים לאסור על היהודים את ההתנחלות בשטחים ריקים של ארץ-ישראל. לא שנאת הערבים מחזקת טענתנו זו, אלא דווקא התקווה כי שנאה זו אינה נצחית ואינה מונוליטית וכי אין היא אלא פרי ניוון ושחיתות של שליטים ערביים, המוליכים את עמיהם בנתיב מלחמה הרסנית וחסרת סיכוי. עמדתם של שליטים אלה רק מוסיפה לכורח ההיסטורי והמוסרי של ההתנחלות את הנימוק הביטחוני, הקובע כי התיישבות

יהודית בשטחים החדשים היא חומת-מגן אשר שום ערובות ושום הסדרים שבכתב לא ישוו לה ויהיו נטולי-ערך בלעדיה. אנו מאמינים כי חיץ זה הוא שיקיים אותנו עד ליום שבו יתפכחו עמי ערב מן השיכרון ששליטיהם נוסכים בהם, ויבינו כי ביין ארצות-ערב, המשתרעות מן המפרץ הפרסי ועד חרטום ועמן הפרת ועד הנילוס, יש מקום למדינת ישראל, על אותה כברת-ארץ שהיא אחוז אחד מן הנחלאות הערביות העצומות בעולם, כברת-ארץ שהיא שאלת חיים ומוות לעם היהודי. זהו היסוד שעליו "מבססים חסידי הסיפוח את תביעות ההתנחלות". טענותיו הקלושות של המרצה הצעיר להיסטוריה הן טענות אשר שום תואר אקדמאי אין בכוחו למלא את חללן הריק.